

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

10 ЖИЛД, 10 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 10, НОМЕР 10

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 10, ISSUE 10

ТОШКЕНТ-2025

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№10 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2025-10>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'afvor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxonova Dildora Sharipxonovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxonovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Taxirov Farhod
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

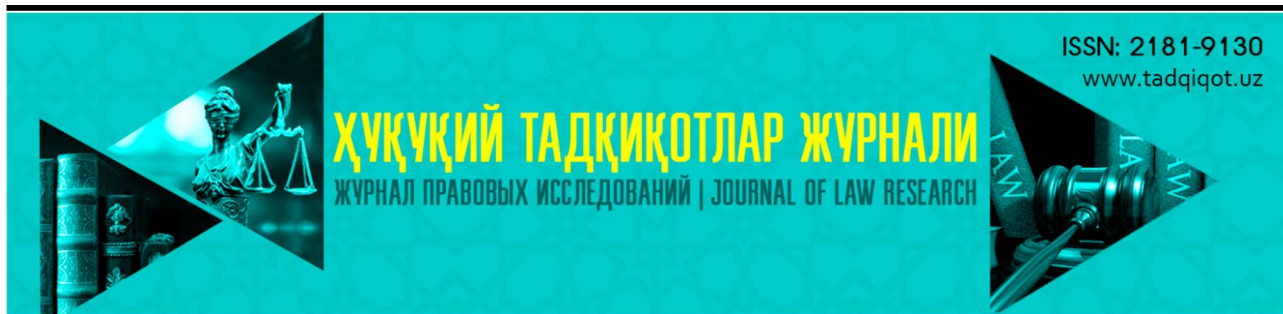
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Mashrapov Madorbek Zoxidbek o'g'li O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AVTOMOBIL YO'LLARI SOHASIDA DAVLAT BOSHQARUVINI MA'MURIY-HUQUQIY TARTIBGA SOLISH.....	5
2. Хошимова Юлдузхон Олимжонова СТОИМОСТЬ ТОВАРНОГО ЗНАКА В СИСТЕМЕ НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ: ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И ОЦЕНКА.....	15
3. Овулов Пўлатжон Илхом ўғли ҲУҚУҚ ВА МУОМАЛА ЛАЁҚАТИ, ДАВЛАТ ИММУНИТЕТИ – ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИГИНИНГ МУҲИМ ЭЛЕМЕНТИ СИФАТИДА.....	23
4. Шукурова Малика Шахобидинова ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚДА НИКОҲ ТУШУНЧАСИ ВА ОИЛАВИЙ МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ.....	33
5. Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li SUG'URTA BOZORINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SUG'URTA FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHNING HUQUQIY MECHANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	45
6. Ғайбуллаев Фаррух Юлдашевич СУД ҲОКИМИЯТИ ФАОЛИЯТИ УСТИДАН ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИ: ҲОЛАТИ, ТАҲЛИЛИ, ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ.....	59
7. Maxmudov Alisher Abdusalimovich YEVIROPA PROKURATURASI – ERKINLIK XAVFSIZLIK VA ODIL SUDLOV KAFOLATI..	66
8. Сафаев Мансурбек Илхомжонович ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ ЗАРУРАТИ.....	73
9. Xudaykulov Feruzbek Xurramovich FIRIBGARLIK JINOYATIDA SUN'IY INTELLEKT JINOYAT SODIR ETISH VOSITASI SIFATIDA: QONUNCHILIK, AMALIYOT VA MUAMMOLAR.....	82
10. Баракаев Лазизжон Отакулович ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МАХСУС ИҚТИСОДИЙ БИЛИМЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ПРОЦЕССУАЛ ШАКЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ.....	93
11. Имомназаров Алишер Хасанович ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИ ТИЗИМИДА КЎЗДАН КЕЧИРИШНИНГ ЎРНИ ВА БОШҚА ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИ БИЛАН ЎЗARO НИСБАТИ ТАҲЛИЛИ.....	103
12. Қурбонов Шухратжон Шавкатжонович ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ ЎТКАЗИШНИНГ МОДДИЙ(ФАКТИК) АСОСЛАРИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ МУАММОЛАРИ.....	113

12.00.02-КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

Mashrapov Madorbek Zoxidbek o‘g‘li,
 O‘zbekiston Respublikasi Transport vazirligi huzuridagi
 Avtomobil yo‘llari qo‘mitasi bosh yuristkonsulti
 E-mail: mashrapovmadorbek@gmail.com

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AVTOMOBIL YO‘LLARI SOHASIDA DAVLAT BOSHQARUVINI MA’MURIY-HUQUQIY TARTIBGA SOLISH

For citation: Mashrapov Madorbek Zoxidbek ogli. ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE ROAD SECTOR OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. Journal of Law Research. 2025, 10 vol., issue 10.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.17353013>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida avtomobil yo‘llari sohasida davlat boshqaruvining ma‘muriy-huquqiy asoslari har tomonlama tahlil qilingan. Avtomobil yo‘llari iqtisodiyotning strategik tarmog‘i sifatida davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishi ekani ta‘kidlanadi. Muallif “Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida”, “Ma‘muriy tartib-taomillar to‘g‘risida” va “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida”gi qonunlarning amaldagi mazmunini tahlil qilib, ularning o‘zaro uyg‘unligini ta‘minlash zarurligini asoslab bergan. Maqolada davlat boshqaruvi organlari tizimi, vakolatlar taqsimoti, litsenziya va tender usullari, davlat nazorati hamda javobgarlik mexanizmlari o‘rganilgan. Shuningdek, Germaniya, Fransiya va Koreya Respublikasi tajribalari bilan qiyosiy tahlil olib borilgan. Muallif davlat boshqaruvini takomillashtirish bo‘yicha qator amaliy takliflar — raqamli monitoring tizimini joriy etish, jamoatchilik ishtirokini institutsionallashtirish va normativ bazani uyg‘unlashtirish zarurligini ilgari surgan. Tadqiqot natijalari ma‘muriy huquqni rivojlantirish va “aqli boshqaruv” modelini shakllantirishga ilmiy asos bo‘ladi. Bundan tashqari, maqolada yo‘l xo‘jaligi sohasida ma‘muriy-huquqiy munosabatlarni raqamli isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlari ko‘rsatilgan. Xususan, loyihalarning shaffofligini ta‘minlash, nazorat jarayonlarini avtomatlashtirish va fuqarolarning huquqiy xabardorligini oshirish orqali davlat boshqaruvida ochiqlik va samaradorlikni ta‘minlash bo‘yicha amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so‘zlar: ma‘muriy huquq, davlat boshqaruvi, avtomobil yo‘llari, vakolatlar taqsimoti, nazorat, davlat-xususiy sheriklik, raqamli boshqaruv.

Машрапов Мадорбек Зоҳидбек углы,
 Главный юрисконсульт Комитета автомобильных дорог при
 Министерстве транспорта Республики Узбекистан.
 E-mail: mashrapovmadorbek@gmail.com

АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЭ РЕГУЛИРОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ АВТОМОБИЛЬНЫХ ДОРОГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

АННОТАЦИЯ

В статье проведён комплексный анализ административно-правового регулирования государственного управления в сфере автомобильных дорог Республики Узбекистан. Авторы рассматривают дороги как стратегическую инфраструктуру, обеспечивающую социально-экономическое развитие страны. На основе анализа Законов “Об автомобильных дорогах”, “Об административных процедурах” и «О государственно-частном партнёрстве» выявлены ключевые особенности и проблемы правоприменения. В работе раскрыта организационно-правовая система управления, распределение полномочий, механизмы лицензирования и тендеров, а также вопросы государственного контроля и ответственности. Проведено сравнительное исследование опыта Германии, Франции и Республики Корея. В заключении предложены практические меры по совершенствованию административного управления — цифровизация контроля, расширение участия граждан и гармонизация нормативно-правовой базы. Результаты исследования могут быть использованы при модернизации системы административного права и развитии концепции «умного управления».

Ключевые слова: административное право, государственное управление, автомобильные дороги, распределение полномочий, контроль, государственно-частное партнёрство, цифровое управление.

Mashrapov Madorbek Zoxidbek ogli,

Chief Legal Counsel of the Committee for Roads under the
Ministry of Transport of the Republic of Uzbekistan
E-mail: mashrapovmadorbek@gmail.com

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE ROAD SECTOR OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

ANNOTATION

This article provides a comprehensive analysis of the administrative and legal regulation of public administration in the road sector of the Republic of Uzbekistan. The author highlights that road infrastructure serves as a strategic component of national economic development. Based on the analysis of the Laws “On Automobile Roads”, “On Administrative Procedures”, and “On Public–Private Partnership”, the paper examines the legal coherence and implementation challenges within the governance system. It discusses the institutional framework, division of powers, licensing and tender procedures, state supervision, and administrative liability mechanisms. The article also compares Uzbekistan’s experience with that of Germany, France, and the Republic of Korea. Practical recommendations are proposed to improve administrative governance, including the introduction of digital monitoring systems, public participation, and harmonization of legislation. The findings contribute to the modernization of administrative law and the development of a “smart governance” model in Uzbekistan.

Keywords: administrative law, public administration, road infrastructure, division of powers, supervision, public–private partnership, digital governance.

Avtomobil yo‘llari tizimi mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va hududiy barqaror rivojlanishini ta‘minlaydigan asosiy infratuzilma hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasida 184 ming kilometrdan ziyod yo‘l tarmog‘i mavjud bo‘lib, ular orqali ichki va tashqi iqtisodiy munosabatlar, aholi harakati va tovar ayirboshinuvi amalga oshiriladi. Shu sababli yo‘llar tizimini samarali boshqarish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan [1, s. 292].

Avtomobil yo‘llari sohasidagi munosabatlar huquqiy jihatdan “Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida”gi Qonun (2007-y., so‘nggi tahriri – 2024-y.) bilan tartibga solinadi. Ushbu qonunga ko‘ra, yo‘llar davlat mulki hisoblanadi va ularni loyihalash, qurish, ta‘mirlash hamda foydalanish

jarayonlari Vazirlar Mahkamasi, Transport vazirligi va Avtomobil yo‘llari davlat qo‘mitasi tomonidan muvofiqlashtiriladi [2]. Shu bilan birga, sohadagi faoliyatni boshqarish “**Ma‘muriy tartib-taomillar to‘g‘risida”gi Qonun** (2018-y.) orqali huquqiy jihatdan kafolatlanadi, bu esa davlat idoralarining qaror qabul qilish jarayonida qonuniylik va ochiqlikni ta‘minlaydi [3].

So‘nggi yillarda sohadagi boshqaruv tizimini modernizatsiya qilishga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 8-sentyabrdagi **PF-5185-sonli Farmoni** bilan tasdiqlangan “Ma‘muriy islohotlar konsepsiyasi”da davlat boshqaruvini optimallashtirish, hududiy organlarning mustaqilligini kuchaytirish va ma‘muriy xizmatlar sifatini oshirish vazifalari belgilangan [4].

Ma‘muriy-huquqiy nazariya nuqtayi nazaridan, davlat boshqaruvi ijro hokimiyati faoliyatining huquqiy shaklda amalga oshirilishini anglatadi. Bu sohada rus va o‘zbek olimlarining ishlari muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, Yu.N. Starilov davlat boshqaruvinı “ijtimoiy munosabatlarning huquqiy tartibga solinishi orqali davlat hokimiyati vazifalarini amalga oshirish shakli” sifatida ta‘riflaydi [5, s. 42]. X. Soyipov va A. Jurayeva esa O‘zbekistonda ma‘muriy tartib-taomillarning joriy etilishi fuqarolar va davlat idoralari o‘rtasidagi munosabatlarda huquqiy aniqlik va hisobdorlikni kuchaytirishga xizmat qilganini ta‘kidlaydi [1, s. 297].

Avtomobil yo‘llari sohasidagi davlat boshqaruvining ahamiyati xalqaro tashkilotlar tomonidan ham qayd etilgan. “BMT Yevropa iqtisodiy komissiyasi (UNECE)”ning 2024-yildagi hisobotida O‘zbekistonda yo‘l xavfsizligini ta‘minlash va infratuzilmani rivojlantirish bo‘yicha huquqiy baza shakllangani, ammo nazorat mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurligi ta‘kidlangan [6, p. 27]. Shuningdek, “Osiyo taraqqiyot banki (ADB)”ning 2023-yilgi tahlilida davlat-xususiy sheriklik modelini yo‘l qurilishida qo‘llash mamlakatdagi infratuzilma investitsiyasini oshirayotgani qayd etilgan [7, p. 11].

Shu sababli, avtomobil yo‘llari sohasida davlat boshqaruvinı ma‘muriy-huquqiy jihatdan takomillashtirish nafaqat huquqiy tizimni mustahkamlash, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish, transparentlik va fuqarolar ishonchini kuchaytirish uchun ham muhim ahamiyatga ega. Mazkur maqolaning maqsadi — O‘zbekistonda avtomobil yo‘llari sohasida davlat boshqaruvining huquqiy va ma‘muriy asoslarini tahlil qilish, mavjud tizimdagi muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqishdan iboratdir.

Shu bilan birga, sohada bir qator muammolar mavjud:

- normativ-huquqiy hujjatlar o‘rtasidagi kolliziyalar;
- davlat organlari vakolatlarining takrorlanishi;
- yo‘l qurilishida tender va litsenziyalash jarayonlarida shaffoflik yetishmasligi;
- mahalliy boshqaruv organlari faoliyatida institutsional zaifliklar;
- monitoring va javobgarlik tizimining yetarlicha samarasizligi [6, s. 24.].

Xorijiy davlatlar tajribasi — xususan, Germaniya, Koreya Respublikasi, Yaponiya va Turkiya misolida — avtomobil yo‘llari sohasidagi davlat boshqaruvi **qonun ustuvorligi, ijro intizomi, davlat-xususiy sheriklik**, hamda **innovatsion boshqaruv usullari** orqali samarali tashkil etilayotgani kuzatiladi [7, s. 39.]. Bu tajribalar O‘zbekiston uchun ham muhim o‘rnak bo‘lib xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi — O‘zbekiston Respublikasida avtomobil yo‘llari sohasida davlat boshqaruvining ma‘muriy-huquqiy asoslarini tahlil qilish, amaldagi qonunchilikni baholash va uni takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iboratdir.

Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy, tahliliy, tizimli va institutsional metodlardan foydalaniladi. Manba sifatida milliy qonunlar, xalqaro hujjatlar, BMT va BMTT (UNECE, ADB) hisobotlari, hamda mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tahlil qilindi.

Shu tariqa, mazkur tadqiqot sohadagi ma‘muriy-huquqiy tizimni takomillashtirish, davlat boshqaruvi faoliyatini samarali qilish va qonun ustuvorligini ta‘minlash yo‘lidagi ilmiy-amaliy tavsiyalarni ilgari surishga qaratilgan.

Ma‘muriy huquq davlat boshqaruvi sohasidagi ijtimoiy munosabatlarni huquqiy normalar orqali muvofiqlashtiruvchi va tartibga soluvchi huquq tarmog‘idir. U ijro hokimiyati organlari

faoliyatini huquqiy shaklda tashkil etish, fuqarolarning huquq va majburiyatlarini belgilash hamda davlat idoralarining javobgarligini ta'minlash vazifasini bajaradi.

Yu.N. Starilov ta'kidlaganidek, ma'muriy huquqning asosiy vazifasi — ijro hokimiyati faoliyatini huquqiy tizim orqali “tartibga solish va cheklash”dir, chunki bu sohada davlat hokimiyatining qonuniyligi fuqarolarning huquqlarini himoya qilish bilan chambarchas bog‘liq [1, s. 45].

B.V. Rossinskiy va Yu.N. Starilovning fikricha, ma'muriy-huquqiy tartib ijtimoiy munosabatlarda “hokimiyat-boshqaruv xususiyati”ga ega bo‘ladi, ya’ni bir tarafda davlat organi, ikkinchi tarafda esa uning ta’siriga tushuvchi shaxs yoki tashkilot turadi [2, s. 29]. Bu munosabatlarda davlat irodasi ustuvor hisoblanadi, lekin u qonun bilan chegaralangan.

O‘zbekistonda ma'muriy-huquqiy tartibga solishning huquqiy asosi 2018-yilda qabul qilingan **“Ma'muriy tartib-taomillar to‘g‘risida”gi Qonun** bilan yaratilib, u ijro hokimiyati organlarining qaror qabul qilish jarayonida shaffoflik, qonuniylik va fuqarolarning ishtirokini ta'minlashga qaratilgan [3].

Bu qonunning 3-moddasida “ma'muriy organ fuqarolar va tashkilotlar manfaatlarini ta'minlash maqsadida ma'muriy ishni qonun asosida ko‘rib chiqadi va qaror qabul qiladi” deb belgilangan. Demak, O‘zbekistonda davlat boshqaruvi faqat amaldagi normativ-huquqiy bazada emas, balki ma'muriy tartib-taomillar orqali ham qonuniy nazoratda bo‘ladi.

Davlat boshqaruvi — ijro hokimiyatining amaliy ifodasi bo‘lib, u ijtimoiy munosabatlarning huquqiy mexanizmlar orqali muvofiqlashuvini ta'minlaydi. T.Ya. Xabriyeva ta'kidlaganidek, “ma'muriy boshqaruvdagi huquqiy tartib — davlat islohotlarining asosiy vositasi bo‘lib, u javobgarlik va hisobdorlikni ta'minlaydi” [4, s. 155].

O‘zbekistonda bu yo‘nalishdagi islohotlar Prezidentning PF-5185-son Farmoni bilan boshlangan “Ma'muriy islohotlar konsepsiyasi”da o‘z ifodasini topgan. Konsepsiyaning 2-bandiga ko‘ra, boshqaruv tizimini qayta ko‘rib chiqish, funksiyalar takrorlanishini bartaraf etish va davlat xizmatlarini fuqarolarga yaqinlashtirish orqali samaradorlikka erishish ko‘zda tutilgan [5].

Shu bilan birga, davlat boshqaruvi huquqiy jihatdan markazlashgan tizimga asoslanadi, ya’ni normativ aktlar iyerarxiyasi aniq belgilangan:

1. Konstitutsiya (2023-y. tahriri) — davlat boshqaruvining umumiy prinsiplarini belgilaydi;
2. Qonunlar (“Ma'muriy tartib-taomillar to‘g‘risida”, “Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida”);
3. Prezident farmonlari va qarorlari;
4. Vazirlar Mahkamasi qarorlari va nizomlar;
5. Idoraviy buyruqlar va yo‘riqnomalar.

Bu tizim ma'muriy-huquqiy munosabatlarda qonun ustuvorligi, hokimiyat vakolatlarining aniqligi va ijro intizomini ta'minlaydi.

Ma'muriy-huquqiy tartibga solish samarali bo‘lishi uchun u muayyan huquqiy prinsiplarga tayanadi. Rossiya va Germaniya ma'muriy huquqi doktrinasidan kelib chiqib, hamda O‘zbekistondagi islohotlar tajribasini hisobga olgan holda quyidagi asosiy prinsiplar ahamiyatlidir:

1. **Qonun ustuvorligi.** Barcha ma'muriy qarorlar faqat qonun asosida qabul qilinadi. Bu prinsip O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 15-moddasida mustaxkamlangan [6].

2. **Ochiqlik va hisobdorlik.** Fuqarolar davlat organlarining qarorlari va faoliyati haqida axborot olish huquqiga ega. Bu prinsip 2014-yilgi “Davlat hokimiyati va boshqaruv organlari faoliyatining ochiqligini ta'minlash to‘g‘risida”gi Qonunda ham ifodalangan.

3. **Adolat va tenglik.** Ma'muriy qarorlar qabul qilishda barcha shaxslar teng huquqqa ega bo‘lishi kerak. Bu holat “Ma'muriy tartib-taomillar to‘g‘risida”gi Qonunning 5-moddasida aks etgan.

4. **Samaradorlik.** Davlat organlari faoliyatida iqtisodiy va tashkiliy resurslardan oqilona foydalanish talab etiladi.

5. **Jamoatchilik ishtirokini ta'minlash.** Davlat boshqaruvida fuqarolar va nodavlat tashkilotlarning ishtirokini qonun yo‘li bilan kafolatlash zamonaviy ma'muriy tizimning ajralmas qismi hisoblanadi [7, s. 297].

Bu prinsiplar nafaqat ma'muriy huquq nazariyasida, balki amaliy sohalarda — xususan, transport va yo‘l xo‘jaligi tizimida ham qo‘llaniladi.

Ma'muriy-huquqiy ta'sir usullari qonun ustuvorligini ta'minlashning amaliy vositasi hisoblanadi. Ushbu usullar ikki asosiy turga bo'linadi:

- **imperativ (majburlovchi) usullar:** buyruq, ruxsatnoma, litsenziya, javobgarlik choralari;
- **dispozitiv (ixtiyoriy) usullar:** kelishuv, tavsiya, ma'muriy shartnoma.

Tixomirov Yu.A.ning ta'kidlashicha, ma'muriy boshqaruvda imperativ usul ustuvor hisoblanadi, chunki u “jamoat manfaatlarini himoya qilishning huquqiy kafolatidir” [8, s. 210].

Avtomobil yo'llari sohasida bu usullar quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

- qurilish faoliyati uchun litsenziya berish;
- tenderlarni huquqiy tartibda tashkil etish;
- yo'llar sifatini davlat standarti asosida nazorat qilish;
- ma'muriy javobgarlik (yo'l sifati yoki xavfsizlik talablarini buzganlik uchun).

Shu bilan birga, dispozitiv usullar ham tobora kengaymoqda: davlat-xususiy sheriklik loyihalari, xalqaro shartnomalar va jamoatchilik ishtirokini ta'minlovchi muhokamalar shular jumlasidandir [9, p. 11].

Ma'muriy-huquqiy tartibga solish O'zbekistondagi zamonaviy davlat boshqaruvining asosiy yo'nalishi bo'lib, uning qonunchilik va institutsional asoslari shakllanib bo'ldi. Bu tizimda huquq ustuvorligi, ochiqlik, hisobdorlik va fuqarolar ishtirokini ta'minlash kabi prinsiplar markaziy o'rin tutadi. Xorijiy tajribalar — ayniqsa Rossiya, Germaniya va xalqaro institutlar (ADB, UNECE) modellari — milliy ma'muriy tizimni takomillashtirishda muhim o'rnak bo'la oladi.

O'zbekiston Respublikasida avtomobil yo'llari sohasidagi davlat boshqaruvining huquqiy asosi 2007-yil 10-aprelda qabul qilingan “Avtomobil yo'llari to'g'risida”gi Qonun bilan belgilangan bo'lib, u yo'llardan foydalanish, qurilish va ta'mirlash sohasidagi huquqiy munosabatlarni tartibga solishni ta'minlaydi [1].

Qonunning 4-moddasiga ko'ra, “avtomobil yo'llari davlat mulki hisoblanadi va ulardan foydalanish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi” [1]. Demak, yo'llar faqat transport obyekt sifatida emas, balki huquqiy rejimga ega bo'lgan davlat aktivi sifatida e'tirof etiladi. Bu holat davlat boshqaruvidagi markaziy ahamiyatga ega bo'lib, sohadagi barcha qarorlar davlat siyosati doirasida qabul qilinadi.

Avtomobil yo'llari sohasi davlat boshqaruvining strategik yo'nalishlaridan biri sifatida qator hujjatlarda belgilab berilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 8-sentyabrdagi PF-5185-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan “Ma'muriy islohotlar konsepsiyasi”da transport infratuzilmasini rivojlantirish davlat funksiyalarini qayta taqsimlash orqali samaradorlikni oshirish vazifasi sifatida ko'rsatilgan [2].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasida transport va logistika tizimini modernizatsiya qilish, yo'l qurilishi sohasida davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish vazifalari belgilangan [3]. Bu hujjatlar sohadagi ma'muriy islohotlarning huquqiy va tashkiliy asosini yaratadi.

Avtomobil yo'llari sohasida davlat boshqaruvi ko'p darajali tizimga ega bo'lib, unda markaziy ijro etuvchi organlar, mahalliy hokimiyatlar va sohaviy nazorat muassasalari faoliyat yuritadi.

1. Vazirlar Mahkamasi — sohada yagona davlat siyosatini amalga oshiruvchi oliy ijro etuvchi organ. U yo'l qurilishi va ta'miri bo'yicha davlat dasturlarini tasdiqlaydi, normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qiladi hamda davlat byudjetidan ajratiladigan mablag'larni taqsimlaydi [4, s. 29].

2. Transport vazirligi — avtomobil yo'llari, transport tizimi va logistika sohasida davlat siyosatini amalga oshiruvchi maxsus vakolatli organdir. U yo'l xo'jaligidagi standartlarni belgilaydi, loyihalash va litsenziyalash jarayonlarini muvofiqlashtiradi. Vazirlik faoliyati **Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 2-avgustdagi 607-sonli qarori** bilan tasdiqlangan Nizom asosida amalga oshiriladi [5].

3. Avtomobil yo'llari davlat qo'mitasi (Uzavtoyul) — yo'l qurilishi va ta'miri bo'yicha davlat buyurtmalarini amalga oshiruvchi, tenderlarni tashkil etuvchi hamda yo'l infratuzilmasining holatini monitoring qiluvchi idoradir. Qo'mita faoliyati **VMQ №139 (2018-y.)** bilan tasdiqlangan nizom asosida tartibga solinadi [6].

4. Mahalliy davlat hokimiyati organlari (hokimiyatlar) — mahalliy ahamiyatdagi yo‘llarni saqlash, ta‘mirlash va nazorat qilish ishlarini tashkil etadi. Ular faoliyati “Hududiy yo‘llar jamg‘armasi” orqali moliyalashtiriladi.

5. Davlat nazorati organlari — Bosh prokuratura, Yo‘l harakati xavfsizligi bosh boshqarmasi (YHXB) va Hisob palatasi sohadagi qonunbuzarliklar ustidan ma‘muriy va moliyaviy nazoratni amalga oshiradi.

Shunday qilib, sohadagi boshqaruv tizimi **markazlashgan boshqaruv va mahalliy o‘zini-o‘zi boshqarish** tamoyillarining uyg‘unligiga asoslanadi. Bu — davlat siyosatini yagona yo‘nalishda amalga oshirish bilan bir qatorda hududiy ehtiyojlarni hisobga olish imkonini beradi.

Ma‘muriy-huquqiy nuqtayi nazardan, vakolatlarning aniq taqsimlanishi davlat boshqaruvining samaradorligini belgilaydi. Tixomirov Yu.A. ta‘kidlaganidek, “funksiyalarning takrorlanishi davlat boshqaruvidagi huquqiy muvozanatni buzadi va javobgarlikni noaniqlashtiradi” [7, s. 214].

O‘zbekistonda bu muammoga barham berish maqsadida 2018-yildan keyin transport tizimida funksional qayta taqsimlash amalga oshirildi. Xususan:

- normativ va strategik vazifalar Transport vazirligiga;
- amaliy, loyiha va tender funksiyalari Avtomobil yo‘llari davlat qo‘mitasiga;
- mahalliy yo‘llarni saqlash va ta‘mirlash vazifalari hokimiyatlarga yuklatilgan.

Bu taqsimot “Ma‘muriy islohotlar konsepsiyasi”da belgilangan “funksional taqsimot va hisobdorlik” prinsipiga to‘liq mos keladi [2].

Shu bilan birga, davlat-xususiy sheriklik loyihalarida vakolatlar qo‘shma tarzda amalga oshiriladi: Transport vazirligi — davlat hamkor sifatida, xususiy investor esa amalga oshiruvchi subyekt sifatida ishtirok etadi. Bunday mexanizmlar “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida”gi Qonun (O‘RQ-537, 2019-y.) bilan huquqiy jihatdan mustahkamlangan [8].

Avtomobil yo‘llari sohasida davlat boshqaruvining muhim qismi — moliyaviy nazorat va mablag‘lar taqsimotidir. 2020-yilda Vazirlar Mahkamasining **№182-son qarori** bilan **Avtomobil yo‘llari jamg‘armasi** tashkil etildi, u yo‘l qurilishi va ta‘miri loyihalarini moliyalashtirishning asosiy manbai hisoblanadi [9].

Jamg‘arma mablag‘lari quyidagi manbalar hisobidan shakllanadi:

- davlat byudjeti;
- xalqaro moliya institutlari (Jahon banki, ADB);
- yo‘l soliqlari va yig‘imlar;
- xususiy investorlar hissasi.

ADB hisobotlariga ko‘ra, 2023-yilda yo‘l loyihalarini uchun taqdim etilgan investitsiyalarning 36% davlat-xususiy sheriklik orqali amalga oshirilgan [10, p. 8].

Avtomobil yo‘llari sohasidagi boshqaruvni takomillashtirishda Germaniya, Koreya Respublikasi va Fransiya tajribasi ahamiyatga ega.

– **Germaniyada** yo‘l xo‘jaligi “Verwaltungsverfahrensgesetz” va “Bundesfernstraßengesetz” asosida boshqariladi, qarorlar qonun bilan qat‘iy cheklangan va jamoatchilik muhokamasi talab qilinadi.

– **Koreya Respublikasida** yo‘llar davlat-xususiy sheriklik asosida quriladi, har bir loyiha elektron monitoring tizimi orqali kuzatiladi (Korea Road Act, 2022).

– **Fransiyada** mahalliy hokimiyatlar “Code de la route” asosida yo‘l ta‘miri uchun mustaqil byudjetga ega bo‘ladi.

O‘zbekiston bu davlatlar tajribasidan “hisobdor boshqaruv” va “aqlli infratuzilma monitoringi” tamoyillarini bosqichma-bosqich joriy etmoqda [11, p. 30].

Avtomobil yo‘llari sohasidagi davlat boshqaruvi O‘zbekistonda huquqiy jihatdan shakllangan bo‘lsa-da, amaliyotda bir qator muammolar mavjud:

- vakolatlarning takrorlanishi;
- mahalliy yo‘llar uchun moliyaviy manbalarning yetarsizligi;
- tender va loyiha jarayonlarida shaffoflikning pastligi.

Bu muammolarni hal etish uchun sohada qonunchilikni uyg'unlashtirish, raqamli boshqaruvni keng joriy etish va hisobdorlik mexanizmlarini kuchaytirish zarur.

Ma'muriy-huquqiy usullar davlat boshqaruvida qonun ustuvorligini ta'minlovchi va ijro intizomini nazorat qiluvchi asosiy vositadir. Tixomirov Yu.A. ta'kidlaganidek, "hokimiyat-boshqaruv munosabatlarida huquqiy ta'sirning imperativ usullari davlat boshqaruvining mohiyatini belgilaydi" [1, s. 210].

Avtomobil yo'llari sohasida bu usullar davlat idoralarining faoliyatini muvofiqlashtirish, yo'l qurilishida qonun talablariga rioya etilishini ta'minlash va fuqarolarning xavfsizligini kafolatlash uchun xizmat qiladi. Ma'muriy usullar orqali davlat quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- litsenziya va ruxsatnoma berish;
- tender va tanlovlar o'tkazish tartibini belgilash;
- yo'l qurilishi sifatini nazorat qilish;
- ma'muriy javobgarlik choralarini qo'llash;
- yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash.

Bu usullar imperativ va dispozitiv vositalarning uyg'unligida amalga oshiriladi, ya'ni davlat ayrim holatlarda buyruq berish yo'li bilan (masalan, tenderda qaror qabul qilishda), ayrim holatlarda esa kelishuv va hamkorlik asosida (PPP loyihalari) faoliyat yuritadi [2, s. 29].

Yo'l qurilishi va ta'miri bilan shug'ullanuvchi tashkilotlar uchun litsenziya berish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining №406-sonli qarori (2018-yil 15-iyun) bilan belgilangan. Bu qarorga muvofiq, litsenziyalar faqat belgilangan malaka, texnika va moliyaviy imkoniyatlarga ega bo'lgan tashkilotlarga beriladi [3].

Tender jarayonlari esa "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonun (2021-y., ZRU-684) asosida amalga oshiriladi. Qonunning 6-moddasiga ko'ra, tenderlarning shaffofligi va raqobatbardoshligi ta'minlanishi shart [4]. Bu usul ma'muriy-huquqiy mexanizm sifatida davlat resurslaridan samarali foydalanish va korrupsiya xavfini kamaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, yo'l qurilishi sohasida tender natijalari **Davlatxaridlari.uz** elektron platformasi orqali e'lon qilinadi. Bu raqamli usul davlat boshqaruvida ochiqlik va hisobdorlikni ta'minlaydi. T.Ya. Xabriyeva ta'kidlaganidek, "elektron boshqaruv vositalari qonun ustuvorligini ta'minlashdagi yangi institusional platformaga aylanmoqda" [5, s. 162].

Davlat nazorati yo'l qurilishi, ta'miri va ekspluatatsiyasi jarayonlarida sifat va xavfsizlik talablariga rioya etilishini ta'minlashga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining №242-sonli qarori (2019-yil 23-mart) bilan tasdiqlangan nizomga ko'ra, nazorat faoliyatini amalga oshiruvchi asosiy organlar quyidagilar:

- Transport vazirligi huzuridagi texnik nazorat inspeksiyasi;
- Avtomobil yo'llari davlat qo'mitasi (loyiha va qurilish nazorati bo'yicha);
- Yo'l harakati xavfsizligi bosh boshqarmasi (ekspluatatsiya bosqichida).

Nazorat usullari quyidagilarni qamrab oladi:

- loyihalarni ekspertizadan o'tkazish;
- qurilish jarayonida inspeksiya tekshiruvlari;
- foydalanish davrida rejali va favqulodda tekshiruvlar.

Hisob palatasi va prokuratura organlari esa mablag'lar sarfi va tender natijalari yuzasidan moliyaviy nazoratni amalga oshiradi. Bu davlat nazorati tizimida ko'p bosqichli ma'muriy javobgarlik mexanizmlarini ta'minlaydi [6].

Avtomobil yo'llari sohasida so'nggi yillarda davlat-xususiy sheriklik usuli ma'muriy boshqaruvning yangi yo'nalishi sifatida rivojlanmoqda.

"Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonun (O'RQ-537, 2019-y.) 7-moddasida "davlat sherigi ma'muriy qaror qabul qilish huquqiga ega bo'lsa-da, xususiy sherik bilan teng huquqli kelishuv asosida munosabatlarga kirishadi" deb belgilangan [10].

Osiyo taraqqiyot banki ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda O'zbekistonda 12 ta yo'l loyihasi shu mexanizm asosida amalga oshirilgan va ularning umumiy qiymati 1,1 mlrd AQSH dollarini tashkil etgan [11, p. 9].

Bu mexanizm davlat boshqaruvida byurokratik to‘siqlarni qisqartirib, samarali hamkorlik orqali yo‘l infratuzilmasini rivojlantirish imkonini yaratmoqda.

Avtomobil yo‘llari sohasida ma‘muriy-huquqiy usullar davlat boshqaruvining samaradorligini ta‘minlovchi asosiy huquqiy mexanizmlardir. Ular quyidagi vazifalarni bajaradi:

- qonun ustuvorligini ta‘minlaydi;
- iqtisodiy manfaatlar va xavfsizlikni muvofiqlashtiradi;
- javobgarlik va hisobdorlik tizimini mustahkamlaydi.

Xalqaro tajriba ko‘rsatadiki, raqamli nazorat, ochiq tenderlar va PPP modellarini joriy qilish davlat boshqaruvida ishonch va samaradorlikni kuchaytiradi. O‘zbekistonda bu yo‘nalishda amalga oshirilayotgan ma‘muriy islohotlar sohani yangi bosqichga ko‘tarishi mumkin.

O‘zbekiston Respublikasida avtomobil yo‘llari sohasida davlat boshqaruvining huquqiy tizimi so‘nggi yillarda tizimli islohotlar natijasida shakllandi. 2007-yilda qabul qilingan “**Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida**”gi Qonun, 2018-yildagi “**Ma‘muriy tartib-taomillar to‘g‘risida**”gi Qonun hamda 2019-yilgi “**Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida**”gi Qonun ushbu sohani huquqiy jihatdan zamonaviy asosga ko‘tardi [1; 2; 3].

Shu bilan birga, 2017-yildagi **PF-5185-sonli Prezident Farmoni** bilan tasdiqlangan “Ma‘muriy islohotlar konsepsiyasi” ijro hokimiyati tizimini optimallashtirish, funksiyalarning takrorlanishini kamaytirish va fuqarolarga xizmat ko‘rsatishda hisobdorlikni ta‘minlashni ko‘zda tutdi [4]. Bu siyosatning amalga oshirilishi natijasida Transport vazirligi, Avtomobil yo‘llari davlat qo‘mitasi va mahalliy hokimiyatlar vakolatlari aniq taqsimlandi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, sohadagi boshqaruvning ma‘muriy-huquqiy tizimi shakllangan bo‘lsa-da, uning amaliy samaradorligiga ta‘sir etuvchi qator omillar mavjud:

1. Vakolatlarning takrorlanishi va idoralararo muvofiqlashtirishning yetarli darajada samarali emasligi.
2. Tender jarayonlarida shaffoflikning to‘liq ta‘minlanmagani.
3. Yo‘l qurilishida davlat nazorati va texnik ekspertizalarning formal tusda bo‘lishi.
4. Mahalliy yo‘llar uchun moliyaviy manbalarning cheklanganligi.
5. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini amalga oshirishda huquqiy-amaliy muammolarning mavjudligi.

Bu muammolarning yechimini huquqiy va ma‘muriy jihatdan ta‘minlash uchun islohotlarni chuqurlashtirish zarur.

Sohadagi xalqaro tajriba tahlili shundan dalolat beradiki, Germaniya, Fransiya va Koreya Respublikasida ma‘muriy-huquqiy boshqaruv prinsiplari davlat siyosatining barqaror elementi sifatida mustahkamlangan.

– **Germaniyada** “Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG)” qonuni ma‘muriy qarorlarning huquqiy asosini belgilaydi, unda qarorni asoslash, fuqaroni eshitish va nodavlat subyektlarning ishtirokini ta‘minlash shart qilib qo‘yilgan [5, §§ 39–40].

– **Fransiyada** “Code de la route” va “Code des collectivités territoriales” asosida yo‘l xo‘jaligi boshqaruvi markaziy va mahalliy organlar o‘rtasida aniq taqsimlangan.

– **Koreya Respublikasida** “Road Act” ma‘muriy nazoratni raqamli monitoring va davlat-xususiy sheriklik modeli bilan uyg‘unlashtirgan [6, p. 112].

Bu modellardan kelib chiqib, O‘zbekistonda ma‘muriy boshqaruvni isloh qilishda quyidagi ilmiy xulosalarni keltirish mumkin:

- qaror qabul qilishda fuqarolar ishtirokini qonunan majburiy etish (nemis modelidagi “Anhörungsrecht” kabi);
- yo‘l loyihalarini amalga oshirishda jamoatchilik muhokamasi va ekologik ekspertizani o‘tkazish;
- mahalliy yo‘l jamg‘armalari faoliyatida hisobdorlikni kuchaytirish;
- raqamli monitoring va audit platformalarini huquqiy asosga qo‘yish.

Bunday yondashuvlar faqat huquqiy samaradorlikni emas, balki davlat boshqaruvida ishonch va shaffoflik darajasini ham oshiradi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi amaliy takliflarni ilgari surish mumkin:

1. “Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida”gi Qonun va Vazirlar Mahkamasi qarorlari o‘rtasidagi kolliziyalarni bartaraf etish, ularni yagona Kodeks shaklida tizimlashtirish (masalan, “Transport va yo‘llar kodeksi”).

2. Transport vazirligi huzurida yo‘l sifati bo‘yicha mustaqil audit markazi tashkil etish. Bu markaz “O‘zstandart” bilan hamkorlikda davlat ekspertizasi va tender nazoratini amalga oshirishi lozim.

3. Jazo choralaridan ko‘ra, huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan moddiy va axborot choralarini joriy etish (masalan, loyiha jarayonida avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari).

4. Davlat-xususiy sheriklik shartnomalarini standartlashtirish, huquqiy xatarlarning taqsimotini aniq belgilash va investorlarning huquqiy kafolatlarini kuchaytirish.

5. Yo‘l qurilishi va ta‘miri bo‘yicha qarorlar qabul qilishda jamoatchilik eshituvlarini majburiy etish (“E-gov forum” orqali elektron muhokama tizimini joriy etish).

6. Yo‘l loyihalarining moliyaviy holati, tender natijalari va amalga oshirilish bosqichlarini real time rejimda ko‘rsatuvchi “Open Road Data” milliy axborot platformasini ishlab chiqish.

Ushbu choralar “qonun ustuvorligi — hisobdorlik — samaradorlik” uchligi asosida ma‘muriy tizimni yangilash imkonini beradi.

Avtomobil yo‘llari sohasida davlat boshqaruvining ma‘muriy-huquqiy tartibga solinishi O‘zbekistonda shakllangan, lekin uning amaliyotdagi samaradorligi qonunchilikning uyg‘unligi, nazoratning izchilligi va raqamli boshqaruv darajasiga bog‘liq.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki:

- huquqiy baza zamonaviy talablarga mos, ammo ayrim hollarda institutsional dublikatsiya saqlanib qolgan;
- davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari rivojlanmoqda, biroq huquqiy kafolatlar yanada aniqlashtirilishi zarur;
- nazorat tizimlarini raqamli asosda kuchaytirish va ochiq ma‘lumotlar bilan ta‘minlash dolzarb ahamiyatga ega.

Bu natijalar O‘zbekistonda ma‘muriy huquqni isloh qilishning yangi bosqichi — “aqlli boshqaruv” (smart governance) modelini joriy etishga asos bo‘ladi. U davlat organlari faoliyatining huquqiy shaffofligi, fuqarolar ishtirokining kengayishi va xalqaro standartlarga mos institutsional tizim yaratilishiga xizmat qiladi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (yangi tahrir). — Toshkent: O‘zbekiston, 2023. — 112 b. (Constitution of the Republic of Uzbekistan (new edition). — Tashkent: Uzbekistan, 2023. — 112 p.)
2. O‘zbekiston Respublikasining “Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida”gi Qonuni // Lex.uz, 2007-y. (amaldagi tahrir — 2024-y.). (Law of the Republic of Uzbekistan "On Motorways" // Lex.uz, 2007 (current edition - 2024).) <https://lex.uz/docs/1254490>.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ma‘muriy tartib-taomillar to‘g‘risida”gi Qonuni // Lex.uz, 2018-y. (Law of the Republic of Uzbekistan “On Administrative Procedures / Lex.uz, 2018.) — URL: <https://lex.uz/docs/3492203>
4. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida”gi Qonuni // Lex.uz, 2019-y. (Law of the Republic of Uzbekistan “On Public-Private Partnership // Lex.uz, 2019.) — URL: <https://lex.uz/docs/4498485>
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 8-sentyabrdagi PF-5185-sonli Farmoni “Ma‘muriy islohotlar konsepsiyasi to‘g‘risida” // Lex.uz, 2017-y. (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-5185 of September 8, 2017 “On the Concept of Administrative Reforms” // Lex.uz, 2017.) — URL: <https://lex.uz/docs/3325984>
6. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat xaridlari to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent: Lex.uz, 2021-y. (Law of the Republic of Uzbekistan “On Public Procurement. — Tashkent: Lex.uz, 2021.)— ZRU-684.

7. Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 15-iyundagi № 406-sonli qarori “Qurilish faoliyatini litsenziyalash tartibi to‘g‘risida”. — Lex.uz, 2018-y. (Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 406 of June 15, 2018 “On the Procedure for Licensing Construction Activities”. — Lex.uz, 2018.)
8. Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 2-avgustdagi № 607-sonli qarori “Transport vazirligi to‘g‘risidagi Nizomni tasdiqlash haqida”. — Lex.uz, 2018-y. (Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 607 of August 2, 2018 “On Approval of the Regulation on the Ministry of Transport. — Lex.uz, 2018.)
9. Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 10-apreldagi № 182-sonli qarori “Avtomobil yo‘llari jamg‘armasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida. — Lex.uz, 2020-y. (Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 182 of April 10, 2020 “On the Organization of the Activities of the Road Fund)
10. Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 23-martdagi № 242-sonli qarori “Yo‘l qurilishida davlat nazoratini amalga oshirish tartibi to‘g‘risida”. — Lex.uz, 2019-y. (Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 242 of March 23, 2019 “On the Procedure for State Supervision in Road Construction. — Lex.uz, 2019.)
11. Soyipov X., Jurayeva A. Administrativnye protsedury Respubliki Uzbekistan: kratkiy obzor // Obshchestvo i innovatsii. — 2022. — № 3. — S. 292–300. (Soyipov Kh., Jurayeva A. Administrative Procedures of the Republic of Uzbekistan: A Brief Overview // Society and Innovations. — 2022. — No. 3. — P. 292–300.).

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000